

# GÖÇMEN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE YAŞANAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

## ARAŞTIRMA MAKALESİ

**Süleyman AYDENİZ<sup>1</sup>, Bünyamin SARIKAYA<sup>2</sup>**

1 Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, s.aydeniz@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9277-529X.

2 Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, b.sarikaya@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8393-7127.

Geliş Tarihi: 29.06.2021 Kabul Tarihi: 15.11.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.959700

**Öz:** Bu çalışmanın amacı göçmen çocukların eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen görüşlerinin araştırılmasıdır. Çalışma 2020 - 2021 eğitim öğretim yılında Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay illerinde göçmen çocukların derslerinde görev almış 28 sözleşmeli öğretmen ile yürütülmüştür. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma desenine göre yürütülmüştür. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yazılı görüş alma formu ile toplanmış ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, göçmen çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlerin birçok dilsel sorun yaşadıkları, öğretmenlerden birçoğunun göçmen öğrencilere eğitim vermeden önce herhangi bir eğitim almadıkları, öğretmenlerin çoğunun göçmen öğrenciler için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşündükleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Göçmen, göçmen çocuklar, öğretmen, eğitim

## TEACHERS' VIEWS ON PROBLEMS AND SOLUTION SUGGESTIONS IN THE EDUCATION OF MIGRANT CHILDREN

### Abstract:

The aim of this study is to investigate the opinions of teachers on the problems experienced in the education of immigrant children and their solutions. The study was carried out with 28 contracted teachers who took part in the lessons of immigrant children in Gaziantep, Şanlıurfa and Hatay in the 2020-2021 academic year. The study was carried out according to the basic qualitative research design, which is one of the qualitative research methods. The data were collected with the written opinion form developed by the researchers and analyzed by content analysis. As a result of the research, it was concluded that the teachers involved in the education of immigrant children experienced many linguistic problems, many of them had not received any training before teaching those immigrant students, and thought that Education equality should be provided for migrant students..

**Keywords:** Immigrant, immigrant children, teacher, education

### Giriş

İnsanlık tarihinde bazı insanlar, buldukları yerlerden başka yerlere gitme ihtiyacını her zaman duymuşlardır. Bu olay "göç" kavramı ile, göçen kişiler de 'göçmen, mülteci' kavramları ile anlatılır. Göçün en bilinen örneği Kavimler Göçü'dür. Eski zamanda savaş ve kargaşa, bazen de ekonomik ve sosyal yaşantı için daha iyi ve rahat yaşama alanlarına ulaşma isteği, insanları yeni yerler aramaya itmiştir. Günümüzde de birçok insan ekonomik, sosyal sebeplerle en çok da iç savaş veya kargaşalar sebebiyle yeni yerlere göç etmektedir. Bu durum bireysel ve toplumsal travmalara sebep olmaktadır. Göç olgusu, göç etmek zorunda kalan kişiler açısından ve aynı zamanda ulaşılan veya ulaşılmak istenilen yerde yerleşik hayatta olan kişiler açısından sıkıntılar ortaya çıkarmaktadır. Herhangi bir şekilde istediği yere ulaşan kişi veya topluluk; oradakiler tarafından kabullenmek bakımından sıkıntılar çekmekte; ekonomik, sosyal ve kültürel birçok alanda farklı çatışmaların içine düşmektedir. Bu durumun önemini bilen birçok kişi veya kuruluş, başta Birleşmiş Milletler bünyesinde 'Mülteciler Yüksek Komiserliği, İyi Niyet Elçileri' olmak üzere insani yardım çalışmalarını sürdürmektedir. Bu gibi kurum ve etkinlik çalışmalarına ihtiyaç duyulması göç olayının önemini göstermektedir.

2011 yılından beri on yılı aşkın Suriye'deki iç savaştan Türkiye'ye göç eden milyonlarca mültecinin varlığı bilinmektedir. Bu insanların da yukarıda ifade edilen problemleri yaşadığı bir gerçektir. Türkiye devleti ve halkı, bu mültecilerin birçok sıkıntısını ortadan kaldırmak veya hiç olmazsa azaltmak için gerekli yardımları yapmaktadır. Bilindiği kadarıyla Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi organizasyonlar istenilen seviyede olmamakla birlikte mültecilerin problemlerini gidermek için yardım etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün öncülüğünde devletin çeşitli kurumları, çadır kentler ve kamplar kurmuş, bir kısım mülteciyi buralara yerleştirmiştir. Beklenen ve tahmin edilenden çok sayıda olan mültecilerin birçoğu çeşitli şehirlere yerleşmişlerdir.

Genellikle sınır illerinde ve İstanbul gibi büyük şehirlerde yerleşen mültecilerin diğer sorunlarının yanında eğitim çağındaki çocukların eğitimi için baştan beri çeşitli uygulamalar yapılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü öncülüğünde kamplardaki çocuklar öncelik alınarak bütün göçmen çocukların eğitimi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Mültecilerin yoğun olarak yaşadığı sınır illeri olan Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Kilis gibi illerde kamplardaki çocukların öncelikle dil öğrenmeleri için daha sonra ise diğer eğitim alanları için çeşitli kurslar düzenlenmiştir. İlk zamanlarda kamplarda yaşayan çocuklara yönelik uygulanan bu tür çalışmalar, sonraki yıllarda özellikle sınır illerinde yaşayan diğer mülteci çocukların eğitimi şeklinde genişletilmiş ve düzenli eğitim almalarını sağlamak için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Buralarda çeşitli branşlarda öğretmenler görevlendirilmiş; ders kitapları, etkinlik çalışmaları ve ders programları gibi eğitimde gerekli materyaller hazırlanmıştır. Bütün bu çalışmalara rağmen bu gruptaki çocukların eğitim problemlerini tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. Millî Eğitim Bakanlığının birçok proje uygulama ve çalışmasına rağmen normal yerleşik çocukların eğitimi bile tam istenilen seviyede yapılamazken mülteci çocukların eğitiminde eksiklik ve aksaklıkların olması kaçınılmazdır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün açıkladığı verilere göre 16 Haziran 2021 tarihi itibarıyla geçici korumaya tabi 5-18 yaş aralığında bulunan eğitim çağındaki çocukların sayısı 1.242.379'dur (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021).

Bunların ne kadarının gerektiği düzeyde ve istenilen ölçüde eğitim alabildikleri ile ilgili net bilgi yoktur. Çünkü kayıt altına alınmış çocukların tümünün okullaştırılması sağlanamadığı gibi okullaştırılmış olanların okula devamlarında da sorun yaşanmaktadır (Eren, 2019: 215).

Göç olayı çocukların birçok sorun yaşamasına neden olmaktadır. Bunların içinde en başta gelenlerinden biri de eğitimleridir. Field, Kuczera ve Pont'a (2007) göre, göçmen çocuklar nitelikli eğitime en fazla ihtiyaç duyan gruplar arasında yer almakla birlikte genellikle bundan en az yararlanabilenler arasında yer almaktadır.

Alanyazında göçmen çocukların eğitim durumlarının araştırıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalarda (Erdoğan, 2014; Seydi, 2014; Kirişçi, 2014; Yılmaz, 2015; Emin, 2016; Komşuoğlu ve Ateşok, 2016; Özer, Levent ve Çayak, 2017; Uğurlu, 2018; Yenen ve Ulucan, 2020) göçmen çocukların eğitimlerinde yaşanan temel sorunlar; dil/iletişim sorunu, göçmen eğitiminde eşgüdümün sağlanamaması, okulların göçmen çocuklara hizmet verme noktasında hazırlıksız yakalanmaları öğretmenlerin göçmen öğrencilerle çalışma noktasında yeterli bilgiye sahip olmamaları, öğretim materyallerindeki yetersizlikler biçiminde vurgulanmıştır.

Göçmen çocukların eğitim almaları elbette önemlidir ancak bu gruptaki çocukların derslerini yürütecek öğretmenlerin de ihtiyaçları göz ardı edilmemelidir. Alan yazında bu konuda da çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda (Matthews, 2008; Sidhu ve Taylor, 2009; Ferfolja, 2009; Bourgonje, 2010; Pastoor, 2015; Dryden-Peterson, 2015; Beltekin, 2016; Kovinthan, 2016; Yaylacı vd. 2017) öğretmenlerin yeterliklerinin önem taşıdığı, mülteci, göçmen, sığınmacı grubundaki çocukların eğitimlerinde daha fazla bilgi sahibi olmak istedikleri ve bu konularda mesleki eğitime ihtiyaç duydukları saptanmıştır.

Alanyazın incelendiğinde göçmen çocuklar ile ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Çeşitli illerdeki göçmen çocukların eğitsel durumlarının incelendiği çalışmalar (Memiş, 2015; Börü ve Boyacı, 2016; Yaylacı vd., 2017; Çifçi vd., 2019); göçmen çocukların çeşitli problemleri ve çözüm önerilerinin incelendiği çalışmalar (Erdem, 2017; Yenilmez vd., 2019; Eren, 2019; Karaağaç vd., 2019; Yenen vd., 2019; Ercan vd., 2019; Sarier, 2020) göçmen çocukların eğitim ve uyum konularının birlikte incelendiği çalışmaların (Akalin, 2016; Karabaş, 2018; İlhan, 2019) yapıldığı görülmektedir.

### **Araştırmanın Amacı**

Göçmen çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlerin, göçmen çocukların eğitiminde yaşadıkları sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin araştırılmasının amaçlandığı bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Göçmen çocuklara eğitim verirken yaşadığınız dilsel sorunlar nelerdir? Sorunu çözmek için neler yapıyorsunuz?
2. Göçmen çocuklara eğitim vermeden önce herhangi bir eğitim aldınız mı? Bu hususta (eğitim alma) yaşanan sıkıntılar nelerdir?
3. Göçmen çocuklar eğitim alma noktasında hangi zorlukları yaşamaktadır?
4. Göçmen çocuklar için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünüyor musunuz? Eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünüyorsanız bu konuda neler yapılabilir?

## Yöntem

Araştırma, nitel araştırma türlerinden ‘nitel araştırma’ yöntemlerinden temel nitel araştırma desenine göre yapılmıştır. Nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalar”dır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). ‘Temel nitel araştırma’ ise öyküsel analiz, etnografik, örtük (gömülü) teori, fenomenolojik veya eleştirel vb. nitel çalışma türlerinden birinin içermediği ama yorum ve analize dayalı bir yaklaşımın ön planda olduğu nitel araştırmalardır. Nitel araştırmalarda da veriler gözlem, görüşme veya doküman analizi biçiminde elde edilir (Merriam, 2013). Bu çalışmada da öğretmenlerin göçmen çocukların eğitiminde yaşadıkları sorunlar çeşitli yönleriyle ele alınmış ve toplanan veriler yorumlanarak değerlendirilmiştir.

## Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay illerinde göçmen çocukların derslerinde görev alan 28 sözleşmeli öğretmen oluşturmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre geçici koruma kapsamında bulunan göçmenlerin 16.06.2021 tarihi itibarıyla en çok yaşadığı dört il; İstanbul (527.067), Gaziantep (451.385), Hatay (435.778), Şanlıurfa (423.960) olarak sıralanmıştır. Çalışma kapsamında bu illerde göçmen çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak araştırmacılar İstanbul’da bu konuda görev alan herhangi bir öğretmene ulaşamamıştır. İstanbul’dan sonra gelen ve göçmen çocukların en fazla yaşadığı Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa illerinde görev alan öğretmenlere ulaşılmıştır. Çalışma grubu ile ilgili bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

**Tablo 1.** Çalışma Grubunun Özellikleri

Cinsiyet	Mesleki Kıdem	Branş	Görev Yaptığı İl
E	4	Türk Dili ve Edebiyatı	Gaziantep
E	4	Türk Dili ve Edebiyatı	Gaziantep
K	5	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	Hatay
E	5	Türk Dili ve Edebiyatı	Şanlıurfa
K	4	Türkçe Öğretmeni	Hatay
K	8	Türk Dili ve Edebiyatı	Gaziantep
K	8	Okul Öncesi Öğretmenliği	Şanlıurfa
K	3	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Şanlıurfa
K	1	Türk Dili ve Edebiyatı	Gaziantep
E	10	Tarih Öğretmeni	Gaziantep

E	4	Türkçe Öğretmeni	Hatay
K	5	Türkçe Öğretmeni	Hatay
K	4	Türk Dili ve Edebiyatı	Gaziantep
E	4	Türkçe Öğretmeni	Şanlıurfa
E	6	Fizik Öğretmeni	Hatay
K	4	Matematik Öğretmeni	Hatay
E	6	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	Hatay
E	11	Türkçe Öğretmeni	Şanlıurfa
E	4	Sınıf Öğretmeni	Hatay
E	3	Psikolojik Dan. Rehberlik	Şanlıurfa
K	4	Sınıf Öğretmeni	Gaziantep
K	4	Sınıf Öğretmeni	Gaziantep
E	5	Sınıf Öğretmeni	Şanlıurfa
K	4	Sınıf Öğretmeni	Şanlıurfa
E	3	Sınıf Öğretmeni	Gaziantep
E	5	Sınıf Öğretmeni	Şanlıurfa
K	5	Sınıf Öğretmeni	Hatay
E	4	Sınıf Öğretmeni	Gaziantep

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan 28 öğretmenin 15'inin erkek, 13'ünün kadın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin 1-11 yılları arasında olduğu branş olarak da en fazla sınıf öğretmeninin (f=9) görev aldığı görülmektedir. 28 öğretmenin 10'u Gaziantep'te, 9'u Hatay'da, 9'u Şanlıurfa'da görev yapmaktadır.

### Veri Toplama Aracı

Çalışmada göçmen çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlere yöneltilen soruları içeren bir "yazılı görüş alma formu" hazırlanmıştır. İlgili formun hazırlanması için alan yazın ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve bir soru havuzu hazırlanmıştır. Bu sorular üzerinde yapılan çalışma sonrasında amaca hizmet edeceği düşünülen sorular seçilmiştir. Böylece hazırlanan form, görüş ve önerileri alınmak üzere 1 Türkçe Eğitimi (doç. dr.), 1 ölçme değerlendirme (doç. dr.) ve 1 sınıf eğitimi (doç. dr.) alan uzmanıyla paylaşılmıştır. Gelen değerlendirmeler doğrultusunda görüş alma formu tekrar düzenlenerek forma son hali verilmiştir. Bu sürecin sonunda *Göçmen Çocukların Eğitiminde Görev Alan Öğretmenlerin Göçmen Çocukların Eğitiminde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm*

*Önerilerinin Belirlenmesine Yönelik Yazılı Görüş Alma Formunda*, araştırmacının amacına uygun dört soruya yer verilmiştir. Bu form çalışma grubundaki öğretmenlere ulaştırılmış ve kendilerinden yazılı olarak dönüt alınmıştır.

### **Verilerin Toplanması**

Verilerin toplanması sürecinde, araştırmaya katılan ve gönüllü olan öğretmenler ile iletişime geçilmiştir. “Yazılı Görüş Alma Formu” Google Formlar yoluyla öğretmenlere ulaştırılmış, formda yer alan açık uçlu sorulara yazılı cevaplar vermeleri talep edilmiştir. Süreç başında kendilerine çalışma hakkında detaylı bilgi verilmiş olup süreç boyunca sorularda anlaşılmayan noktalar hususunda kendileriyle iletişim halinde olunmuştur.

### **Verilerin Analizi**

Veriler, nitel çözümleme tekniklerinden içerik analizine göre analiz edilmiştir. İçerik analizi yapılırken verilerdeki temaların tespit edilmesi, verilerin temalara göre ayrılması, bulguların değerlendirilmesi /yorumlanması aşamaları izlenmiştir. Araştırmada, öğretmenlerin görüşlerinden örnek cümleler de verilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak için öğretmenlerden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Alıntılarının hangi öğretmene ait olduğunu belirtmek için her alıntının sonunda Ö1, Ö2...biçiminde kodlama yoluna gidilmiştir.

### **Araştırma ve Yayın Etiği**

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması istenilen bütün kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümünde yer alan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında ifade edilen fiillerden hiçbiri yapılmamıştır.

### **Etik Kurul İzni**

Kurul adı = Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Karar tarihi= 27.04.2021

Belge sayı numarası= 2021-10798

### **Bulgular**

Araştırmanın bu bölümünde çalışma kapsamında ulaşılan bulgular yer almaktadır. Bulgular, araştırmanın alt problemleri bağlamında verilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Göçmen çocuklara eğitim verirken yaşadığımız dilsel sorunlar nelerdir? Sorunu çözmek için neler yapıyorsunuz?” sorusu aşağıda iki ayrı tablo olarak sunulmuştur. Öğretmenlerin göçmen çocuklara eğitim verirken yaşadıkları dilsel sorunlar Tablo 2’de verilmiştir.

**Tablo 2.** Öğretmenlerin Göçmen Çocuklara Eğitim Verirken Yaşadıkları Dilsel Sorunlar

No	Kodlar	f
1	Ortak bilinen bir dilin olmaması veya eksik olması	9
2	Türkçenin düzgün konuşulamaması	6
3	Telaffuz sorunları	5
4	Türkçe ve Arapçanın birbirinden çok farklı iki dil özelliği göstermesi	5
5	Dilsel kuralların fazla olması	5
6	Anlama güçlükleri	4
7	Kelime hazinesinin zayıf oluşu	3
8	Sorun yaşamıyorum	2
9	Deyim ve atasözlerinin yanlış anlaşılması	1

Not: Birden fazla görüş bildiren katılımcılar bulunmaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin göçmen çocuklara eğitim verirken birçok sorun yaşadıkları görülmektedir. Öğretmenlerin birbirinden farklı 8 temel dilsel sorun yaşadıkları saptanmıştır. Dilsel anlamda herhangi bir sorun yaşamadığını belirten öğretmen sayısı ise 2'dir. Yaşanan dilsel sorunlar ise ortak bilinen bir dilin olmaması veya eksik olması (f=9), Türkçenin düzgün konuşulamaması (f=6), telaffuz sorunları (f=5), Türkçe ve Arapçanın birbirinden çok farklı iki dil özelliği göstermesi (f=5), dilsel kuralların fazla olması (f=5), anlama güçlükleri (f=4), kelime hazinesinin zayıf oluşu (f=3), deyim ve atasözlerinin yanlış anlaşılması (f=1) olarak sıralanmıştır. Araştırma kapsamında bu soruya yönelik kimi öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

*"En büyük sıkıntı, Türkçenin kendi dillerinden (Arapça) çok farklı olması, farklı dil ailesinden gelmesi ve kurallarının fazla olması." (Ö26)*

*"Çocuklarla iletişime geçme konusunda problemler yaşıyorduk. Dil farklılığı olduğu için ..." (Ö20)*

*"Çocuklar cümle kurarken sadece belli kelimelerle kendilerini ifade etmeye çalışıyorlar. Anlama ve kendini ifade etme noktasında sıkıntı yaşıyorlar." (Ö18)*

*"Genellikle Arap alfabesinde olmayan harflerin telaffuzunda güçlük çekiyorlar. Eklerin kullanımında öğrenciler sorun yaşıyorlar." (Ö14)*

*"Kelime hazinesi yaşadığım en büyük problemdir. Çok basitten giderek bir örnek vermem gerekirse "Kalemtraşlarınızı teneffüste kullanın" dediğim zaman kalemtraşın ne olduğunu açıklamak durumda kalıyorum." (Ö11)*



*“Ortak bilinen bir dilin olmaması veya eksik olması, deyim ve atasözlerinin yanlış anlaşılması, jest ve mimiklerin yetersiz kalması.” (Ö2)*

*“Herhangi bir sorun yaşamadım.” (Ö23)*

Öğretmenlerin göçmen çocuklara eğitim verirken yaşadıkları dilsel sorunları çözmek için sundukları öneriler Tablo 3’te verilmiştir.

**Tablo 3.** Öğretmenlerin Göçmen Çocuklara Eğitim Verirken Yaşadıkları Dilsel Sorunları Çözmek İçin Sundukları Öneriler

No	Kodlar	f
1	Görsellerin kullanımı	6
2	Sınıfta veya öğrenme ortamında Arapça ve Türkçe bilen biri/leri ile iletişime geçilmesi	5
3	Tekrar ve uygulamaların yapılması	4
4	İşaretler/işaret dili yoluyla anlaşmaya çalışılması	3
5	Çeşitli yöntem/teknik/formüllerin gösterilmesi/kullanılması	2
6	Türkçe kurslara yönlendirme	1
7	Kendini geliştirmeye çalışmak	1
8	Jest ve mimik kullanımı	1
9	Özel bir çabanın harcanmaması	1

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin göçmen çocuklara eğitim verirken yaşadıkları dilsel sorunları çözmek için çeşitli yollar kullandıkları görülmektedir. Bu yollar arasında en fazla görsellerin kullanımı (f=6) gelmektedir. Bunu sınıfta veya öğrenme ortamında Arapça ve Türkçe bilen biri/leri ile iletişime geçilmesi (f=5), tekrar ve uygulamaların yapılması (f=4), işaretler/işaret dili yoluyla anlaşmaya çalışılması (f=3), çeşitli yöntem/teknik/formüllerin gösterilmesi/kullanılması (f=2), Türkçe kurslara yönlendirme (f=1), jest ve mimik kullanımı (f=1), kendini geliştirmeye çalışmak (f=1) temaları izlemektedir. Araştırma kapsamında bu soruya yönelik kimi öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

*“İşaretler yoluyla anlaşmaya çalışıyorum ya da Arapça ve Türkçe bilen biri ile iletişime geçiriyorum” (Ö3)*

*“Çocukları okul haricinde takviye Türkçe kurslarına yönlendirmek gerekli ve hatta zorunlu.” (Ö5)*

*“Sesler üzerine tekrarlar yapıyorum. Uygulama yapmaya çalışıyorum.” (Ö7)*

*"Sorunu çözmek için tercüman öğrenci ile iletişime geçiyorum."* (Ö9)

*"İşaret diliyle ve resimli kelime kartları (görseller) ile bu sorunu çözmeye çalışıyorum."* (Ö24)

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Göçmen çocuklara eğitim vermeden önce herhangi bir eğitim aldınız mı? Bu hususta (eğitim alma-almama) yaşanan sıkıntılar nelerdir?" sorusu aşağıda iki ayrı tablo olarak sunulmuştur. Öğretmenlerin göçmen öğrencilere eğitim vermeden önce herhangi bir eğitim alıp almama durumları Tablo 4'te verilmiştir.

**Tablo 4.** Öğretmenlerin Göçmen Çocuklara Eğitim Vermeden Önce Herhangi Bir Eğitim Alıp Almama Durumları

No	Kodlar	f
1	Eğitim aldım.	10
2	Eğitim almadım.	18

Tablo 4 incelendiğinde göçmen çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlerin 10'u (%35,71) eğitim aldığını, 18'i (%64,28) ise herhangi bir eğitim almadığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin göçmen çocuklara eğitim vermeden önce eğitim alma hususunda yaşadıkları sıkıntılar Tablo 5'te verilmiştir.

**Tablo 5.** Öğretmenlerin Göçmen Çocuklara Eğitim Vermeden Önce Eğitim Alma Hususunda Yaşadıkları Sıkıntılar

No	Kodlar	f
1	Verilen eğitimin teorik bilgi ağırlıklı olması	12
2	Uzman kişilerin eksikliği/olmaması	10
3	Kaynak/materyal sıkıntısı	9
4	Sistem sorunu/eksikliği	8
5	Herhangi bir sıkıntı görmeme	2

Not: Birden fazla görüş bildiren katılımcılar bulunmaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin göçmen çocuklara eğitim vermeden önce herhangi bir eğitim alma hususunda yaşadıkları sıkıntılar görülmektedir. Öğretmenler en fazla verilen eğitimin teorik bilgi ağırlıklı olmasının (f=12) büyük bir sıkıntı olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun yanı sıra uzman kişilerin eksikliği/olmaması (f=10), kaynak/materyal sıkıntısı (f=9), sistem sorunu/eksikliği (f=8) dile getirilen di-

ğer sorunlardır. Araştırma kapsamında bu soruya yönelik kimi öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

*“Öğretimden önce 2 haftalık seminer aldım. Süreç daha sistemli, planlı olabilir. Bu alanda kendini geliştiren ve özellikle bu işi severek yapan kişilerle çalışılması lazım. Daha fazla ve somut materyallere ihtiyaç var.” (Ö26)*

*“Evet, eğitim aldım. TÖMER eğitimini de aldım. Eğitim veren kişiler sahada olmadıkları için uygulamadan yoksunlar.” (Ö21)*

*“Pictes kapsamında çeşitli seminerler aldım. Bu hususta yaşanan en büyük sıkıntı kaynak yetersizliği.” (Ö24)*

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Göçmen çocuklar eğitim alma noktasında hangi zorlukları yaşamaktadır?” sorusu aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

**Tablo 6.** Göçmen Çocukların Eğitim Alma Noktasında Yaşadıkları Zorluklar

No	Kodlar	f
1	Dilsel sorunlar	14
2	Motivasyon eksikliği	8
3	Uyum	7
4	Uygun öğrenme ortamı eksikliği	7
5	Rehberlik ve danışmanlık eğitimi eksikliği	5
6	Kültürel sıkıntılar	3
7	Akranları tarafından dışlanmaları	3
8	Kaynak/materyal sıkıntısı	3
9	Uzman olmayan kişilerin derslere girmesi	3
10	Ekonomik sorunlar	2
11	Aile desteğinin azlığı	1

Not: Birden fazla görüş bildiren katılımcılar bulunmaktadır.

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenler, göçmen çocukların eğitim alma noktasında en fazla dilsel sorunlar (f=14) yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra motivasyon eksikliği (f=8), uyum (f=7) ve uygun öğrenme ortamı eksikliği (f=7) vurgulanan diğer önemli zorluklardır. Rehberlik ve danışmanlık eğitimi eksikliği (f=5), kültürel sıkıntılar (f=3), akranları tarafından dışlanmaları (f=3), kaynak/materyal sıkıntısı (f=3), uzman olmayan kişilerin derslere girmesi (f=3), ekonomik sorunlar (f=2) ve aile desteğinin azlığı (f=1) da ifade edilen zorluklardır. Araştırma kapsamında bu soruya yönelik kimi öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

*“Dilden dolayı akranlarımı, öğretmeni anlamakta ve kendini anlatmakta dü-  
küntü yaşıyorlar.” (Ö28)*

*“Eğitim almada araç gereç sıkıntısı ve eğitim görecekları uygun ortam sıkın-  
tı var. Özellikle küçük yaştaki bireylerde dil öğrenme isteği ya da bunu ih-  
tiyaç olarak görmede sıkıntı var. Dile maruz kalmada problemler var.” (Ö26)*

*“Öğretmenler bu konuda farklı branşlara sahip oldukları için Arapça da  
yeterli düzeyde etkili olduklarını düşünmüyorum. Çünkü birçok öğretmen  
alanından mezun değil. Öğrenciler, Türkçe eğitim görürken de dil problemi  
nedeniyle zorluklar yaşamaktalar.” (Ö20)*

*“Sosyal kabulde zorluklar, dilsel ve kültürel sıkıntılar.” (Ö20)*

*“Sınıfta izole şekilde kalmaları, dersi anlamamaları, derse katılmamaları,  
kimi zaman esprileri bile anlamadıkları için gülememeleri manevi bir eksik-  
lik, bir dışlanmışlık yaratıyor diye düşünüyorum.” (Ö11)*

Araştırmamızın dördüncü alt problemi olan “Göçmen çocuklar için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünüyor musunuz? Eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünüyorsanız bu konuda neler yapılabilir?” sorusu aşağıda iki ayrı tablo olarak sunulmuştur. Öğretmenlerin göçmen öğrenciler için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünüp düşünmeme durumları Tablo 7’de sunulmuştur.

**Tablo 7.** Öğretmenlerin Göçmen Çocuklar İçin Eğitim Eşitliğinin Sağlanması Gerektiğini Düşünüp Düşünmeme Durumları

No	Kodlar	f
1	Evet, düşünüyorum.	24
2	Hayır, düşünmüyorum.	4

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu (24), göçmen çocuklar için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünmektedir. 4 öğretmen ise eğitim eşitliğinin sağlanması noktasında farklı düşünmektedir. Göçmen öğrenciler için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünmeyen öğretmenlere ait örnek görüşler aşağıda verilmiştir:

*“Eğitim eşitliği konusunda adaletsizlikler görmüyorum, ileri dönemlerde  
kendi dillerinde eğitim alıp bu alanda uzmanlaşabilirler.” (Ö20)*

*“Kendi ülkesinin çocuklarının eğitiminin yetersiz olduğunu düşünen bir  
birey olarak göçmen öğrencilere yönelik henüz bir eşitlik düşüncesi geliştire-  
medim.” (Ö17)*

Göçmen çocuklar için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünen öğretmenlerin bu konudaki önerileri Tablo 8’de verilmiştir.

**Tablo 8.** Göçmen Çocuklar İçin Eğitim Eşitliğinin Sağlanması Gerektiğini Düşünen Öğretmenlerin Bu Konudaki Önerileri

No	Kodlar	f
1	Dil kurslarının düzenlenmesi	16
2	Çeşitli komisyonların kurulması	8
3	Hazırlık sınıflarının oluşturulması	8
4	Oryantasyon eğitiminin verilmesi	6
5	Velilere eğitim verilmesi	6
6	Ortak bir plan ve programın hazırlanması	5
7	Yasal zeminin hazırlanması	3
8	Arapça bilen öğretmenlerin görevlendirilmesi	3
9	Sınıflarda tercüman bulundurulması	2
10	Ders saatlerinin arttırılması	1
11	Normal öğrenciler (göçmen olmayan) ile aynı ortamda ders görmeleri	1

Not: Birden fazla görüş bildiren katılımcılar bulunmaktadır.

Tablo 8 incelendiğinde göçmen çocuklar için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünen öğretmenlerin bu konuyla ilgili birtakım önerileri görülmektedir. En fazla sunulan öneri dil kurslarının düzenlenmesidir (f=16). Ayrıca çeşitli komisyonların kurulması (f=8) ve hazırlık sınıflarının oluşturulması (f=8) öne çıkan diğer önemli önerilerdir. Ayrıca velilere eğitim verilmesi (f=6), ortak bir plan ve programın hazırlanması (f=5), yasal zeminin hazırlanması (f=3), Arapça bilen öğretmenlerin görevlendirilmesi (f=3), sınıflarda tercüman bulundurulması (f=2), ders saatlerinin arttırılması (f=1), normal öğrenciler (göçmen olmayan) ile aynı ortamda ders görmeleri (f=1) sunulan diğer önerilerdir. Araştırma kapsamında bu soruya yönelik kimi öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

*“Eğitim eşitliği olmalı ve bu konuda gerekli zemin ve zaman sağlanmalıdır.”*  
(Ö2)

*“Onlar için hızlı bir şekilde dil kursları düzenlenebilir.”* (Ö4)

*“Öncelikle okul öncesi dönemden başlayarak çocuklara Türkçe kursları zorunlu tutulmalı. Ne kadar erken başlanırsa dil eğitimi o kadar iyi. Hatta veliler de bu sürece dahil edilmeli. Türkçe kurslar daha da yaygınlaştırılmalı ve nitelikli bir şekilde yapılmalı.”* (Ö26)

*"Her sınıf için bir tercüman olması bu sıkıntıların giderilmesine yardımcı olacaktır diye düşünüyorum."* (Ö7)

*"Bu çocukların yaşatlarıyla beraber direkt okula başlamalarını yanlış görüyorum. Bence Türkçe öğrenmek ve Türkçe konuşmak için hazırlık sınıfına benzer bir sınıfta okuduktan sonra normal sınıf seviyelerine geçmeleri gerekiyor."* (Ö11)

*"Eğitim her çocuğun hakkıdır. Bu konuda eğitim vermeden önce hazırlık sınıfları yardımıyla dil öğretilmesi taraftarıyım."* (Ö24)

*"Herkesi bir birey olarak kabul edip herkes için ortak bir plan programla eşit şartlarda eğitim verilmesi gerekir."* (Ö28)

### **Sonuç, Tartışma ve Öneriler**

Çeşitli sebeplerle yoğun bir göçe maruz kalan Türkiye bunların getirmiş olduğu sorunlarla da karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunlar ülkenin ekonomi, eğitim, kültür, siyaset vb birçok alanında etkisini göstermiştir. Eğitim boyutu bu sorunların içinde belki de en zor ve karmaşık olanıdır. Ancak eğitim bu çocukların hayata tutunmaları için önemli görülen hususlardan biridir. Watkins'e göre (2013) "eğitim, çocukların yerlerinden edilmelerine bağlı olarak yaşadıkları sorunları aşmalarında onları daha yetenekli hale getirmede önemli bir rol oynamakta"dır. Bununla beraber göçmen çocuklar göç ettiği ülkenin eğitimini de etki etkilemektedir (Sarier, 2020: 100). Türkiye bu konuda çeşitli projeler, yöntemler geliştirse de bu sorunun tam anlamıyla çözüme kavuşması şimdilik mümkün olmamıştır. Bu bağlamda çalışmada göçmen öğrencilerin eğitiminde görev alan öğretmenlerin göçmen çocukların eğitiminde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri araştırılmış ve çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında ulaşılan temel sonuçlardan biri öğretmenlerin göçmen çocuklara eğitim verirken yaşadıkları dilsel sorunlardır. Öğretmenlerin bu konuda birçok sorun yaşadıkları saptanmıştır. Özellikle ortak bilinen bir dilin olmaması veya eksik olması en fazla vurgulanan dilsel sorundur. Kendi ülkelerinden, eğitim ve kültürlerinden kopan bu çocukların yeni bir dil ve kültür edinmesi uzun bir süreç almaktadır. Bu açıdan en fazla vurgulanan sorunun iletişim sorunu olması kayda değerdir. Vurgulanan diğer dilsel sorunlar ise Türkçenin düzgün konuşulamaması, telaffuz sorunları, Türkçe ve Arapçanın birbirinden çok farklı iki dil özelliği göstermesi, dilsel kuralların fazla olması, anlama güçlükleri, kelime hazinesinin zayıf oluşu, deyim ve atasözlerinin yanlış anlaşılması olarak sıralanmıştır. Yenilmez ve Çöplü (2019: 34) yaptıkları çalışmalarında göçmen öğrencilerin Türkçeyi tam olarak bilmelerinden dolayı dersi anlamadıklarını tespit etmiştir. Kiremit, Akpınar ve Tüfekçi Akcan (2018) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin yaşadıkları en büyük sıkıntının Suriyeli öğrenciler ile iletişim kuramaları olduğu belirlenmiştir. Sarier (2020: 89) de çalışmasında göçmen eğitimindeki en önemli zorluğun dile bağlı sorunlar ol-

duğunu ve öğretmenlerin mülteci öğrencilerle iletişim sorunları yaşadıklarını bunun da çeşitli sorunlara neden olduğunu saptamıştır. Dilsel sorunların çözülememesi özellikle sınıf yönetiminde sorunlar oluşturmaktadır. Bu yüzden bu sorunun çözülmesi son derece önemlidir. İmamoğlu ve Çalışkan (2017) çalışmalarında yabancı uyruklu öğrencilerin çözülemeyen dil sorununun, diğer öğrencilerin de derste dikkatlerini dağıttığı sonucuna ulaşmışlardır. Alan yazında ulaşılan bu bulgular dil sorunun önemli olduğunu ve eğitimde başarılı olunması açısından çözüme kavuşturulması gerektiğini göstermektedir.

Öğretmenlerin göçmen çocuklara eğitim verirken yaşadıkları dilsel sorunları çözmek için çeşitli yollar kullandıkları tespit edilmiştir. Görsellerin kullanımı, sınıfta veya öğrenme ortamında Arapça ve Türkçe bilen biri/leri ile iletişime geçilmesi, tekrar ve uygulamaların yapılması, işaretler/işaret dili yoluyla anlaşmaya çalışılması, çeşitli yöntem/teknik/formüllerin gösterilmesi/kullanılması, öğrencilerin Türkçe kurslara yönlendirilmesi, jest ve mimik kullanımı öğretmenlerin tercih ettikleri yollardır. Kullanılan bu yöntemler öğretmenlerin mesleki açıdan gelişme gösterdiklerini ve eğitimin verimli geçmesi için çabaladıklarını göstermektedir. Sarier (2020: 97) tarafından yapılan çalışmada da katılımcılar dilsel sorunlara yönelik nitelikli kursların açılması ve dil eğitiminde uzman kişi ve kurumlardan destek alınması önerilerinde bulunmuşlardır. Yine ilgili çalışmada katılımcıların öğrenmeyi destekleyici görsel materyallerin üretilmesi gerektiğine yönelik tavsiyeleri de bu çalışmanın çözüm önerileri ile örtüşmektedir. Sunulan bu önerilerin uygulamada yaşanan benzeri sorunların çözümüne katkı sunması bağlamında önemli olduğu ifade edilebilir.

Yenilmez ve Çöplü (2019: 29) yaptıkları çalışmalarında öğretmen ve öğrencilere yönelik ciddi düzeyde kaynak ve materyal sorunu yaşandığını saptamışlardır. Gün-gör ve Şenel'in (2018) çalışmasında da süreçte öğrencilerin düzeylerine uygun materyal kullanılmamasının öğretmenler için sorun oluşturduğu belirtilmiştir. He, Bettez ve Levin (2015), Peterson'un (2011) çalışmalarında da eğitim materyallerinin uygun olmamasının göçmen çocukların eğitimindeki en büyük sorunlardan biri olduğu vurgulanmıştır. Yenilmez ve Çöplü'nün (2019: 33) çalışmasında öğretmenlerin, aldıkları eğitimlerin göçmen öğrencilere yönelik olmadığını belirtmeleri, Aykırı'nın (2017) çalışmasında öğretmenlerin Suriyelilere yönelik hizmet öncesi veya hizmet içi eğitim almadıkları, Sağlam ve Kalbur'un (2017) çalışmasında da çok kültürlü yapıya sahip okullarda görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencilerin eğitimine yönelik kendilerini yeterli hissetmediklerine yönelik bulguları bu çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Alan yazında yapılan bu çalışmaların sonuçları da göçmen çocukların eğitiminde görev alan öğretmenlerin nitelikli, sağlam bir eğitim almaları gerektiğini göstermektedir. Araştırmada öğretmenler verilen eğitimin teorik bilgi ağırlıklı olduğunu ve uzman olmayan kişilerin bu eğitimlerde görev aldıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan bir çalışmada (Çoban Sural ve Yıldırım, 2017: 1004) da göçmen öğrencilerin eğitiminde görev yapan öğretmenlere hizmet içi eğitim veren öğretim elemanlarının,

öğretmenlerin bu eğitim sonrasında yeterli donanımına sahip olmalarının oldukça güç olduğunu belirtmeleri bu tespiti destekler niteliktedir. Dolayısıyla hem öğretmenlerin hem de öğretmenlere eğitim veren öğretim elemanlarının bu görüşleri sorunun çözümü açısından kayda değer bilgilerdir.

Öğretmenler, göçmen öğrencilerin eğitim alma noktasında en fazla dilsel sorunlar, motivasyon eksikliği, uyum, uygun öğrenme ortamı eksikliği, rehberlik ve danışmanlık eğitimi eksikliği, kültürel sıkıntılar, akranları tarafından dışlanma, kaynak/materyal sıkıntısı, uzman olmayan kişilerin derslere girmesi, ekonomik sorunlar ve aile desteğinin azlığı gibi hususlarda zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu sorunlar bir bütün olarak düşünüldüğünde göçmen çocukların eğitim alma noktasında ciddi zorluklarla karşı karşıya kaldıkları söylenebilir. Göçmen öğrencilerin eğitim alma noktasında yaşadıkları temel zorluklardan biri kültürel sorunlar olarak ifade edilmiştir. Yeni bir kültürle tanışmanın ve ona uyum sağlamanın zor olduğu ve bir süreç gerektirdiği düşünüldüğünde böyle bir sorunun var olmasının normal olduğu ifade edilebilir. Banks (1993), Sleeter ve Grant (2003) ve Obiakor (2007) tarafından yapılan çalışmalarda da kültürün eğitimde son derece önemli olduğu ve süreç içerisinde kazanımlarının daha etkili olacağı vurgulanmıştır. Uygun öğrenme ortamı eksikliği ve kaynak/materyal sıkıntısı göçmen öğrencilerin eğitimlerini etkileyen önemli hususlardan biri olarak vurgulanmıştır. Öğrenme ortamı ve kaynağın bireylerin öğrenmeleri üzerindeki etkisi düşünüldüğünde bu durumun ciddi bir sorun olduğu açıktır. Peterson (2011), Uğurlu (2018) tarafından yapılan çalışmalarda ve UNICEF'in (2015) raporunda da göçmen çocukların eğitime erişmelerinin önündeki engellerden bazılarının eğitim materyallerinin uygun olmaması ve uygun olmayan ortamların varlığı gösterilmiştir. Öğretmenler, göçmen öğrencilerin eğitim alma noktasında rehberlik ve danışmanlık eğitimi eksikliğine de vurgu yapmışlardır. Bu çocukların sadece fiziksel olarak değil ruhen de göç ettikleri düşünüldüğünde bu eksikliğin kayda değer olduğu görülmektedir. Yenen ve Ulucan (2020: 294) tarafından yapılan çalışmada uzmanlar bu gruptaki çocukların ciddi psikolojik sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çiftçi, Arseven, Arseven ve Orhan (2019: 1096) çalışmalarında bu öğrencilere rehberlik hizmetlerinin yapılması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Yüce (2018) tarafından yapılan çalışmada da göçmen öğrencilerin okula uyumlarını etkileyen etmenlerden birinin verilmeyen rehberlik hizmetleri olduğudur. Bu durum özellikle rehberlik hizmetlerinde iyileştirmelerin yapılması ve buna yönelik daha fazla somut adımların atılması gerektiğini göstermektedir.

Araştırmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu, göçmen öğrenciler için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünmektedir. Ancak çalışma grubunda yer alan bazı öğretmenler ise eğitim eşitliğinin sağlanması noktasında farklı düşünülmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun göçmen öğrenciler için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünmeleri, "etkili bir öğretilerde bulunması öngörülen özellikler" (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005: 216) bağlamında önemli bir bulgudur. Göçmen öğrenciler



için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünen öğretmenlerin bu konuyla ilgili önemli önerileri bulunmaktadır. Bu öneriler dil kurslarının düzenlenmesi, çeşitli komisyonların kurulması, hazırlık sınıflarının oluşturulması, velilere eğitim verilmesi, ortak bir plan ve programın hazırlanması, yasal zeminin hazırlanması, Arapça bilen öğretmenlerin görevlendirilmesi, sınıflarda tercüman bulundurulması, ders saatlerinin arttırılması, normal öğrenciler (göçmen olmayan) ile aynı ortamda ders görmeleridir. Yenilmez ve Çöplü'nün (2019: 34) çalışmasında öğretmenler, bu gruptaki öğrencilerin eğitiminde başarının sağlanması için dil sorunlarının halledilmesinin en önemli çözüm olacağını belirtmişlerdir. Bu çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun önerileri arasında yer alan hazırlık sınıflarının oluşturulması önerisi Bulut, Soysal ve Gülçiçek'in (2018) çalışmasında da sunulmuştur. Göçmen öğrenciler için eğitim eşitliğinin sağlanması gerektiğini düşünen öğretmenlerin önerilerinden biri de ortak bir plan ve programın hazırlanmasıdır. Watkins ve Zyck, (2014: 3) göçmen çocuklara ev sahipliği yapan ülkelerin plan-program, kalabalık sınıf, materyal eksiklikleri yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak bu çocuklara ev sahipliği yapan ülkelerin bu duruma hazırlıksız yakalandıkları düşünüldüğünde ortak bir plan ve programın hazırlanmasının bir süreç gerektirdiği de unutulmamalıdır.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar bağlamında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Bu araştırma ve alan yazındaki diğer araştırma sonuçları düşünüldüğünde göçmen çocukların dil/iletişim sorunlarının çözülmesi için ciddi ve somut adımlar atılmalıdır.
- Çalışmada görüşleri alınan öğretmenlerin sıklıkla vurguladığı hususlardan biri de bu öğrencilere yönelik rehberlik hizmetlerinin eksik olmasıdır. Bu bağlamda göçmen öğrencilerin eğitiminde özellikle psikolojik danışmanlık ve rehberlik uzmanlarının görev alması sağlanmalıdır.
- Görüşleri alınan öğretmenlerin çoğunluğu göçmen çocuklara yönelik bir eğitim - öğretim programı eksikliğine vurgu yapmışlardır. Bu yüzden göçmen çocuklar için düzenli ve nitelikli bir öğretim programının hazırlanması sağlanmalıdır.

## Kaynakça

- Akalın, A. T. (2016). Türkiye ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 44-56.
- Banks, J. A. (2014). Çokkültürlü eğitime giriş. (H. Aydın, Cev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Beltekin, N. (2016). Turkey's progress toward meeting refugee education needs the example of Syrian refugees. *Eurasian Journal of Educational Research*, 66, 175-190.

- Bourgonje, P. (2010). Education for refugee and asylum seeking children in OECD countries Case studies from Australia, Spain, Sweden and the United Kingdom. *Education International*.
- Börü, N., ve Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. *Electronic Turkish Studies*, 11(14), 123-158.
- Bulut, S., Soysal, Ö. K., ve Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(2),1210-1238.
- Cırt Karaağaç, F., ve Güvenç, H. (2019). Resmi ilkokullara devam eden mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *OPUS Uluslar arası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 530-568.
- Çifçi, T., Arseven, İ., Arseven, A., ve Orhan, A. (2019). Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Sivas İli Örneği). *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(4), 1082-1101.
- Çelikten, M., Şanal, M., ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 207-237.
- Çoban Sural, Ü., ve Yıldırım, T. (2017). Göçmen çocuklara Türkçe eğitimi veren öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitimin değerlendirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(4), 996-1009.
- Dryden-Peterson, S. (2015). Refugee education in countries of first asylum: Breaking open the blackbox of pre-resettlement experiences. *Theory and Research in Education*, 14, 1-18.
- Ercan, L., Gürkan, U., ve Taştan Akdemir, N. (2019). Göç sürecinde göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(43), 4785-4792.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.
- Erdoğan, M. M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Temel Eğitim Politikaları. Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Temel Eğitim Politikaları. *SETA*, (153), 1-25.
- Field, S., M. Kuczera and B. Pont (2007). *No more failures: Ten steps to equity in education, Education and training policy*, OECD Publishing, Paris.
- Güngör, F., ve Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim - öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173.
- He, Y., Bettez, S.C. and Levin, B.B. (2015). Imagined community of education: Voices from refugees and immigrants. *Urban Education*, (7) 1-29.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2021). 16.06.2021 Türkiye göç raporu. [http://www.goc.gov.tr/files/files/2021\\_goc\\_raporu\\_.pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/2021_goc_raporu_.pdf) 28.06.2021 tarihinde erişilmiştir.

- İlhan, E. (2019). Yoğun göç alan yerlerdeki okullarda görev yapan öğretmenlerin göçmen çocuklarla olan iletişimlerine dair tutumlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- İmamoğlu, H.V., ve Çalışkan, E. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin devlet okullarında ilkökul eğitime dair öğretmen görüşleri: Sinop ili örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 529-546.
- Karabaş, B. (2018). Suriyeli göçmen çocukların ev bağlamında mekanla olan ilişkileri ve Türkiye'ye uyum süreçleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kiremit, R., Akpınar, Ü., ve Tüfekçi Akcan, A. (2018). Suriyeli öğrencilerin okula uyumları hakkında öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 2139-2149.
- Kirişçi, K. (2014). Syrian refugees and Turkey's challenges: Beyond the limits of hospitality. Retrieved September 21, 2018 from <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Syrian-Refugees-and-Turkeys-Challenges-May-14-2014.pdf>
- Kovinthan, T. (2016). Learning and teaching with loss: meeting the needs of refugee children through narrative inquiry. *Diaspora, Indigenous, and Minority Education*, 10(3), 141-155.
- Levent, A. F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye'de Suriyeli öğrencilerin eğitime yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 21-46.
- Matthews, J. (2008). School ingand settlement: Refugee education in Australia. *International Studies in Sociology of Education*. 18(1), 31-45.
- Memiş, H. (2015). İç savaş nedeniyle Kilis'te yaşayan Suriyelilerin oluşturduğu sosyo-ekonomik algılar üzerine bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52), 100-114.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel Araştırma (Çev. Ed. Selahattin TURAN). Ankara: Nobel Yay.
- Obiakor, F. E. (2007). Multicultural special education: effective intervention for today's schools. *Intervention in School and Clinic*, 42(3), 148-155.
- Özer, Y. Y., Komşuoğlu, A., ve Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 76-110.
- Pastoor, L. d. W. (2015). The mediational role of schools in supporting psychosocial transitions among unaccompanied young refugees upon resettlement in Norway. *International Journal of Educational Development*, 41, 245-254.
- Peterson, S.D. (2011). Conflict, education and displacement. *Conflict and Education: An Interdisciplinary Journal*, 1(1), 1-5.
- Sağlam, H. İ. ve Kalbur, N. İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.

- Sarıer, Y. (2020). Türkiye’de mülteci öğrencilerin eğitimi üzerine bir meta-sentez çalışması: sorunlar ve çözüm önerileri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1), 80-111.
- Seydi, A.R. (2014). Türkiye’nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.
- Sidhu R. K. and Taylor S. (2009) Trials and tribulations of partnerships in refugee settlement services in Australia. *Journal of Education Policy*, 24(6), 655-672.
- Sleeter, C. E. ve Grant, C. (2003). Making choices for multicultural education: five approaches to race, class and gender (2nd Ed.). New York, NY: Wiley.
- Tania, F. (2009). The refugee action support program: developing understandings of diversity, *Teaching Education*, 20(4), 395-407.
- Uğurlu, Z. (2018). Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okula uyum sorunlarının çözülmesi ve desteklenmesinde öğretmen etkisi. *İçinde Şiddet ve sosyal travmalar*, (ss. 178-242). Ankara: HEGEM Yayınları.
- UNICEF (2015). *Curriculum, accreditation and certification for Syrian children in Syria, Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt, regional study*.
- Yaylacı, F. G., Serpil, H., ve Yaylacı, A. F. (2017). Paydaşların gözünden mülteci ve sığınmacılarda eğitim: Eskişehir örneği. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 22, 101-117.
- Yenen, E. T. ve Ulucan, P. (2020). Uzman görüşleri doğrultusunda Türkiye’de yaşayan mülteci çocukların sorunlarına yönelik çözüm önerileri. *Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(1), 292-305.
- Yenilmez, K., ve Çöplü, F. (2019). Göçmen öğrencilerin eğitiminde öğretmenlerin karşılaştığı zorluklar. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 26-36.
- Yılmaz, A. (2015). Uluslararası göç ve Türkiye’deki çocuk göçmenler ve sığınmacı ailelere tanınan haklar ve daha iyi uygulamalar için öneriler. *Akademik Bakış Dergisi*. 49, 475-793.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.
- Yüce, E. (2018). Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumları. (*Yüksek Lisans Tezi*), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Watkins, K. (2013). *Education without Borders: A report from Lebanon on Syria’s out of school children*. London: A World at School.
- Watkins, K. ve Zyck, S. A. (2014). Living on hope, hoping for education. *The Failed Response to the Syrian Refugee Crisis*. London: ODI.